

NOTĂ INFORMATIVĂ
la proiectul hotărârii Guvernului privind comercializarea materialului
de înmulțire și plantare fructifer destinat producției de fructe

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Condițiile ce au impus elaborarea proiectului:

- Riscul introducerii pe piața Republicii Moldova și comercializării consumatorilor materialului de înmulțire și plantare fructifer destinat producției de fructe într-o stare fitosanitară și de calitate necorespunzătoare cerințelor comunitare.

- Inducerea în eroare a consumatorului în privința identității materialului de înmulțire și plantare fructifer.

Organismele dăunătoare răspândite pe teritoriul Republicii Moldova, anual, în funcție de condițiile climatice, pot provoca pagube semnificative culturilor agricole, estimate la cca 25-30% din recolta preconizată.

Migrarea organismelor dăunătoare prin intermediul vectorilor sau a plantelor gazdă este un fapt dovedit, iar reglementările, în baza cărora are loc supravegherea circulației/pătrunderii acestora, neadmiterii pătrunderii în biota tradițională s-au dovedit a fi depășite la unele capitole din lumina cunoștințelor științifice actuale.

Diseminarea organismelor dăunătoare poate fi condiționată de mai mulți factori, printre care și modificarea structurii suprafețelor de cultivare a culturilor agricole, nerespectarea tehnologiilor de cultivare, majorarea suprafețelor terenurilor agricole nelucrate, parcelarea acestora, toate acestea afectând culturile agricole și diminuând productivitatea și calitatea produselor vegetale.

Potrivit evaluărilor efectuate de Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (FAO), pierderile anuale de recolte provocate de boli și dăunători se estimează la peste 185 miliarde de dolari SUA. La nivel global, culturile agricole și recoltele acestora sînt afectate de cca 18400 de specii de organisme dăunătoare, dintre care peste 8000 de specii sînt insecte fitofage și 9600 – microorganisme patogene.

Federația Agricultorilor din Republica Moldova (FARM), la implementarea Proiectului „Agricultura Performantă în Moldova”, finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și implementat de către Chemonics International Inc., în baza analizei sectorului de fructe în Republica Moldova, a elaborat studiul cu titlul „Analiza internă și externă a sectorului de fructe al Republicii Moldova”.

Potrivit studiului menționat, în Republica Moldova, principalul impediment la crearea plantațiilor multianuale moderne este accesul limitat la material săditor de calitate. Ramura producerii materialului săditor necesită transformări calitative și rapide pentru integrarea sa în cerințele businessului horticol. În Republica Moldova este foarte dificil să găsești material săditor devirusat - o condiție obligatorie peste hotarele țării, iar la noi se tolerează ceea ce este. Lipsesc plantații colecții de soiuri pe specii pomicole, unde se pot produce ramuri pentru altoire (altoi și port-altoi). Pentru redresarea acestei situații cruciale este necesar să se intervină de urgență pentru crearea unui cadru legal, care ar stimula investițiile de modernizare a producerii materialului săditor de calitate și ar stopa activitatea pepinierelor, care nu se conformează unor cerințe de calitate mai dure (în special material săditor devirusat, calitatea altoirilor și portaltoi).

Conform datelor FAO, cererea pentru alimente la nivel mondial va crește cu 70% pînă în anul 2050 și, prin urmare, sectorul agroalimentar ar trebui să fie tratat, precum în UE, ca o prioritate-cheie de dezvoltare strategică pentru siguranța și securitatea alimentară și nu un indicator de subdezvoltare.

Doar 10% din necesarul de material săditor este acoperit din importul de peste hotare, restul materialului săditor se produce pe loc în țară.

Conform datelor ANSA, în anii 2020-2022 în Moldova au fost produse următoarele cantități de material săditor pomicol:

Specia	Material săditor pomicol produs în Republica Moldova, mii buc.			
	2020	2021	2022	2023, I sem.
Agriș	151,4	634,6	482,2	
Alun	190,8	161,5	185,2	
Cais	522,7	551,1	553,7	
Căpșun	1312,1	3653,6	3143,0	
Cireș	650,2	734,1	691,3	
Coacăz negru	266,0	667,2	680,4	
Coacăz roșu	189,1	500,4	541,8	
Gutui	31,6	19,5	17,3	
Măr	3849,3	4045,0	3727,3	
Migdal	158,2	74,1	102,4	
Mur	274,7	231,2	213,4	
Nuc	804,8	648,1	627,2	
Păr	361,6	453,0	592,3	
Piersic	202,8	358,0	414,8	
Prun	1151,0	1068,0	971,5	
Vișin	883,1	701,1	757,4	
Zmeur	313,0	1003,5	742,6	
Total	11312,4	15504,0	14443,8	
Export	2804,0	713,5	1598,2	547,3

Companiile mari care practică businessul de producere a fructelor direct importa material săditor de peste hotare, deoarece au acces la furnizori, nu au bariere în comunicare (limbi străine cunoscute, deoarece au specialiști calificați angajați) și doresc să inițieze o afacere corectă din start cu un material săditor de performanță. Restul fermierilor mici nu au această posibilitate și se limitează la ceea ce găsesc pe loc, deseori cu calitate dubioasă (deoarece nu are alte alternative), cu sorturi fără mari perspective și dorind să-și rezolve întrebarea cu plantarea livezii plantează ceea ce găsește. Este o abordare greșită, reieșind din aceste considerente toți actorii care au tangențe cu crearea și facilitarea cadrului de dezvoltare a sectorului de fructe este necesar să intervină calitativ în domeniul dat.

Conform aceluiași studiu, printre punctele slabe ale sectorului autohton de fructe au fost identificate:

- calitatea joasă a materialului săditor autohton (în special categoria biologică), care nu permite atingerea potențialului adevărat soiurilor;
- gamă foarte limitată de portaltoi și altoi, deoarece lipsesc colecții de pepiniere pe sorturi și devirusate;
- tehnologiile curent de producere nu permit producerea de fructe de soiuri și calitate competitivă la export;
- lipsa unui sistem de identificare, testare și diseminare a soiurilor cu potențial pe piață.

Riscurile și problemele menționate afectează, în special, consumatorii profesioniști (fermierii), care sunt principalii destinatari ai materialului de înmulțire și plantare fructifer autohton.

Cauzele care au dus la apariția problemelor sunt:

- nerespectarea cerințelor de producere și menținere a materialului de înmulțire și plantare fructifer, inclusiv cerințelor generale pentru introducerea pe piață și cerințelor specifice pentru soiuri;
- nerespectarea cerințelor de etichetare, sigilare și ambalare a materialului de înmulțire și plantare fructifer;
- nerespectarea cerințelor specifice privind obligațiunile și răspunderea furnizorilor, în special în ceea ce privește detectarea, raportarea și măsurile în cazul infectării plantelor sau solului cu organisme dăunătoare;

- plasarea pe piață de către furnizorii autohtoni a materialului de calitate dubioasă;
- neutilizarea potențialului științific uman și tehnic capacităților tehnice al organizațiilor din domeniul cercetării și inovării de profil în procesul de producere a materialului de înmulțire și plantare fructifer, eșantionare și testare;
- carențe în sistemul de inspecție, testare și certificare a materialului de înmulțire și plantare fructifer. ANSA certifică materialul respectiv în temeiul unui ordin propriu, ceea ce contravine art.19 alin. (6) din Legea nr.68/2013 despre semințe, care prevede că termenul de valabilitate, precum și modul de eliberare, retragere și/sau suspendare a certificatelor prevăzute se stabilesc în procedurile elaborate de Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor și aprobate de Guvern.

Directiva 2008/90/CE – comercializarea materialului de înmulțire și plantare fructifer destinat producției de fructe, transpusă parțial în Norma privind producerea, controlul, certificarea și comercializarea materialului de înmulțire și de plantare fructifer, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.415/2013, a revizuit și a înlocuit Directiva 92/34/CEE (și modificările ulterioare ale acesteia), iar țările UE au avut obligația de a aplica noile norme ale Directivei 2008/90/CE până la 30 septembrie 2012. Directiva a fost modificată în trei rânduri, inclusiv prin Regulamentul (UE) nr. 652/2014 privind cheltuielile UE pentru informarea cu privire la produsele alimentare și la hrana pentru animale. Modificările succesive aduse Directivei 2008/90/CE au fost integrate în textul de bază. Pe lângă acest fapt, Comisia UE a adoptat 3 directive de punere în aplicare:

- Directiva de punere în aplicare 2014/96/UE a Comisiei din 15 octombrie 2014 privind cerințele referitoare la etichetarea, sigilarea și ambalarea materialului de înmulțire și plantare fructifer destinat producției de fructe, care intră în domeniul de aplicare al Directivei 2008/90/CE a Consiliului;

- Directiva de punere în aplicare 2014/97/UE a Comisiei din 15 octombrie 2014 de punere în aplicare a Directivei 2008/90/CE a Consiliului în ceea ce privește înregistrarea furnizorilor și a soiurilor și lista comună a soiurilor;

- Directiva de punere în aplicare 2014/98/UE a Comisiei din 15 octombrie 2014 de punere în aplicare a Directivei 2008/90/CE a Consiliului în ceea ce privește cerințele specifice pentru genurile și speciile de plante fructifere menționate în anexa I la directivă, cerințele specifice pe care trebuie să le îndeplinească furnizorii și normele detaliate privind inspecțiile oficiale; și o directivă conexă:

- Decizia de punere în aplicare (UE) 2017/925 a Comisiei din 29 mai 2017 de autorizare temporară a anumitor state membre să certifice materialul prebază de la anumite specii de plante fructifere produse în câmp fără protecție contra insectelor și de abrogare a Deciziei de punere în aplicare (UE) 2017/167. Această din urmă, prevede de autorizarea temporară a anumitor state membre UE să certifice materialul prebază de la anumite specii de plante fructifere produse în câmp fără protecție contra insectelor și, respectiv, condițiile de întreținere, inspecție vizuală, eșantionare și testare, etichetarea plantelor-mamă prebază și a materialului prebază, etichetarea materialului bază și a materialului certificat.

Reglementările și practicile la nivel de UE nu au fost luate în considerație, nefiind implementate în măsura necesară în cadrul normativ național, ceea ce a generat, în mare parte, problemele menționate.

În plus, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare și Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor nu au fost investite cu dreptul de a adopta anumite norme regulatorii întru intervenție operativă în domeniu pentru a se asigura o calitate corespunzătoare a materialului de înmulțire și plantare fructifer, iar potențialul și rolul organizațiilor din domeniul cercetării și inovării de profil nu a fost luat în considerare.

Lipsa de intervenție va contribui la o evoluție negativă în continuare pentru sector:

- plasarea pe piață a materialului săditor fructifer necalitativ;
- pierderi economice pentru fermieri din sector și stat;
- reducerea exporturilor de material săditor fructifer către piața UE.

Cadrul normativ în domeniul producerii, controlului, certificării și comercializării materialului de înmulțire și de plantare fructifer, cuprinde:

- Legea nr.68/2013 despre semințe
- Legea nr.39/2008 privind protecția soiurilor de plante
- Legea nr.728/1996 cu privire la pomicultură
- Norma privind producerea, controlul, certificarea și comercializarea materialului de înmulțire și de plantare fructifer, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 415/2013
- Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, aprobată prin Legea nr. 315/2022, care indică dependența populației țării de sectorul agricol, precum și potențialul larg, rămas încă neexplorat al acestui sector. Unul din obiectivele trasate de această strategie constituie creșterea productivității agricole și a veniturilor producătorilor agricoli mici prin accesul sigur și egal la factori de producție, cunoștințe, servicii financiare și piețe.
- Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2023-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 56/2023, care prevede accentuează importanța eliminării barierelor birocratice, facilitarea dezvoltării lanțului de aprovizionare cu materie primă și material semincer, precum și dezvoltarea capacităților de certificare în vederea deschiderii oportunităților de export.
- Strategia securității alimentare a Republicii Moldova pentru anii 2023-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 775/2022, care prevede o serie de domenii de intervenție, însoțite de propuneri investiționale prioritare, care vor fi implementate de către stat în cooperare cu sectorul privat și partenerii de dezvoltare.

Pentru a consolida asigurarea cu semințe și material săditor, prin investiții în dezvoltarea producerii proprii, acomodată și rezistentă la reziliența climatică, Strategia prevede asigurarea cu semințe autohtone:

- 70% de culturi cerealiere de grupa I;
- 50% de soiuri și hibrizi de culturi cerealiere de grupa II și tehnice;
- 50% din materialul săditor horticola.

Această acțiune presupune proiecte investiționale pentru crearea pepinierelor de colecție pentru altoi și portaltoi, dezvoltarea gospodăriilor semincere și a infrastructurii de procesare a materialului semincer în sumă de 971,3 mil. lei pentru perioada anilor 2023-2030.

- Programul de dezvoltare a horticulturii pentru anii 2021-2025 și Planul de acțiuni privind implementarea acestuia, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 840/2020, care determină prioritățile statului în dezvoltarea durabilă a sectorului horticola, inclusiv prin:

- stimularea obținerii și producerii materialului săditor autohton cu categorii biologice și stare fitosanitară conform standardelor naționale, și
- modernizarea infrastructurii aferente priorității respective.

Prin Norma privind producerea, controlul, certificarea și comercializarea materialului de înmulțire și de plantare fructifer, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 415/2013, s-au transpus parțial unele prevederi ale Directivei 2008/90/CE și, în plus, pe parcursul timpului, acest act normativ nu a fost corelat cu modificările efectuate, precum și cu directivele de punere în aplicare.

Astfel, s-a creat situația de ambiguitate și caducitate a reglementărilor din Hotărârea Guvernului nr.415/2013, care, deși aparent armonizată la legislația comunitară, continuă să prezinte norme depășite și perimate, neactuale și necorespunzătoare legislației în vigoare la moment la nivel comunitar.

Prin urmare, lipsa unei intervenții din partea statului în partea ce ține de ajustarea cadrului legal în domeniu la cel al Uniunii Europene, va genera confuzii în procesul de implementare și aplicare a acestuia, contradicții, dar și impedimente în activitatea persoanelor fizice și juridice, implicate profesionist în înmulțirea, plantarea și comercializarea plantelor fructifere pe teritoriul Republicii Moldova și în afara acesteia.

Ajustarea la normele UE a actului normativ presupune modificarea peste 50 % din conținutul actualei „Norme”, ceea ce determină raționamentul adoptării unui nou act normativ, în care vor fi compilate autentic directivele UE menționate *supra*.

Finalitățile urmărite prin prezentul proiect:

Aprobarea proiectului de hotărâre va crea un cadru normativ pertinent și necesar întru producerea și introducerea pe piață de material săditor de categorii biologice înalte, în

corespondere cu standardele naționale și internaționale. Plasarea în comerț a unui astfel de material va contribui la satisfacerea cererii interne în material săditor calitativ, liber de virusi, iar consumatorii vor avea alegerea și certitudinea că investiția într-o plantație va aduce garantat rentabilitate economică.

Drept beneficii identificate ale proiectului sunt:

- ajustarea legislației din domeniu la cerințele noi ale UE în domeniul comercializării materialului de înmulțire și plantare fructifer destinat producției de fructe;
- stabilirea unor condiții și măsuri armonizate cu cele mai actuale norme comunitare în partea ce ține de producerea, protecția și comercializarea materialului săditor respectiv.
- punerea în aplicare a unui cadru normativ actualizat și armonizat cu cele mai recente prevederi comunitare;
- crearea premiselor pentru producerea materialului săditor de calitate.

Din punct de vedere economic, aprobarea proiectului de hotărâre va contribui la limitarea impactului economic inacceptabil al organismelor dăunătoare asupra materialului săditor, caracterizat prin:

- a) micșorarea suprafețelor de plantații multianuale înființate din material săditor autohton;
- b) costul măsurilor de control și testare;
- c) pierderile cauzate de necesitatea de cultivare a plantelor de substituție;
- d) efecte asupra practicilor de producție existente;
- e) modificări ale costurilor de producători sau ale cererilor de intrări, inclusiv costurile de control și costurile de eradicare și izolare;
- f) efecte asupra profiturilor producătorilor care apar din modificări ale calității, ale costurilor de producție, ale randamentului sau ale nivelurilor prețurilor.

3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

Proiectul transpune parțial, cu excepția unor norme de procedură aplicabile doar în interiorul comunității sau ai căror destinatari sunt în exclusivitate statele membre UE, următoarele acte:

- Directiva 2008/90/CE a Consiliului din 29 septembrie 2008 privind comercializarea materialului de înmulțire și plantare fructifer destinat producției de fructe;
- Directiva de punere în aplicare 2014/96/UE a Comisiei din 15 octombrie 2014 privind cerințele referitoare la etichetarea, sigilarea și ambalarea materialului de înmulțire și plantare fructifer destinat producției de fructe, care intră în domeniul de aplicare al Directivei 2008/90/CE a Consiliului;
- Directiva de punere în aplicare 2014/97/UE a Comisiei din 15 octombrie 2014 de punere în aplicare a Directivei 2008/90/CE a Consiliului în ceea ce privește înregistrarea furnizorilor și a soiurilor și lista comună a soiurilor;
- Directiva de punere în aplicare 2014/98/UE a Comisiei din 15 octombrie 2014 de punere în aplicare a Directivei 2008/90/CE a Consiliului în ceea ce privește cerințele specifice pentru genurile și speciile de plante fructifere menționate în anexa I la directivă, cerințele specifice pe care trebuie să le îndeplinească furnizorii și normele detaliate privind inspecțiile oficiale.

În contextul Acordului de asociere RM – UE, Republica Moldova are sarcina de a transpune în termen, complet și corect directivele UE.

Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.90/2023, la pct.4.43, prevede transpunerea Directivei 2008/90/CE și Directivei de punere în aplicare 2014/98/UE (termen de realizare trimestrul IV, indicator de produs – hotărâre de Guvern aprobată, referință - PAG, cap. V/Agricultură și industrie alimentară, alin. 2; (UE) Acordul de Asociere RM-UE. Acțiunea corelează cu Planul național de dezvoltare pentru anii 2023-2025, obiectivul specific 1.1

În ordinea celor enunțate, proiectul este relevant în contextul parcursului European al Republicii Moldova și a progresului pe calea aderării la UE.

4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Principalele prevederi ale proiectului:

1) cerințe specifice pentru genuri și specii incluse în anexa nr.1, inclusiv fitosanitare, pentru fiecare categorie biologică;

2) cerințe generale de producere, urmând ca procedurile detaliate să fie stabilite de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare;

3) cerințe față de furnizori în ceea ce privește evidența, prelevarea de probe, testarea și notificarea organismului oficial competent;

4) în cazul în care niciun laborator acreditat nu deține expertiza, echipamentele, infrastructura și personalul necesare în vederea efectuării de teste de laborator, organismul oficial competent poate solicita unui laborator specializat din cadrul organizațiilor în domeniile cercetării și inovării să efectueze aceste teste. În acest caz, tarifele pentru serviciile respective nu vor trebui să depășească cele percepute de către ANSA conform metodologiei aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.90/2019.

5) norme conform cu cele UE privind identificarea, înregistrarea, etichetarea și ambalarea;

6) cerințe specifice cu privire la inspecția oficială și certificarea materialului de înmulțire de plantare fructifer;

- În cazul în care, în timpul inspecției oficiale sau al testărilor, se constată că materialul de înmulțire sau plantare fructifer comercializat nu respectă cerințele prezentului Regulament, organismul oficial competent ia toate măsurile necesare pentru a asigura respectarea cerințelor respective sau, dacă nu este posibil, pentru interzicerea comercializării, pe teritoriul Republicii Moldova, a materialului de înmulțire sau plantare fructifer în cauză.

- În cazul în care se constată că materialul de înmulțire sau plantare fructifer comercializat de către un anumit furnizor nu respectă cerințele și condițiile stabilite în prezentul regulament, organismul oficial competent asigură luarea măsurilor necesare împotriva furnizorului respectiv. În cazul în care aceluși furnizor i se interzice să comercializeze material de înmulțire și plantare fructifer, organismul oficial competent informează cu privire la aceasta Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare și Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură.

- Controlul și certificarea materialului de înmulțire și de plantare fructifer se desfășoară pe toate segmentele producerii, conform schemei de producere și certificare a materialului de înmulțire și de plantare fructifer, aprobată de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.

7) Guvernul, la propunerea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, poate:

1) scuti:

a) de la aplicarea unor cerințe, pe producătorii micro și mici a căror producție și vânzare de material de înmulțire și plantare fructifer sunt în totalitate destinate utilizării finale de către persoane de pe piața locală care nu sunt implicate profesional în producția de plante („circulație locală”);

(b) de controalele și inspecțiile oficiale prevăzute, circulația locală de material de înmulțire și de plantare fructifer produse de astfel de persoane scutite;

2) în cazul unor dificultăți temporare de furnizare de material de înmulțire și plantare fructifer care îndeplinesc cerințele stabilite în prezentul Regulament datorate unor situații excepționale, să adopte măsuri care să permită comercializarea acestor produse în condiții mai puțin stricte;

8) lista anumitor organisme dăunătoare care ar putea cauza prejudicii inacceptabile pentru sănătatea sau utilitatea materialului de înmulțire și plantare și măsurile întru a preveni răspândirea lor.

Aceste norme ținesc scopul de fortificare a capacităților instituționale, în vederea reglementării corecte a producerii și menținerii materialului săditor pomicol, prin reducerea riscului introducerii pe piață a plantelor fructifere necalitative, prevenirii organismelor dăunătoare; identificarea soiurilor, ambalarea și etichetarea corespunzătoare normelor UE întru a nu induce în eroare consumatorii.

După intrarea în vigoare a hotărârii de Guvern, producătorilor li se acordă dreptul de a

comercializa materialul săditor produs în temeiul normelor actuale, până la epuizarea stocurilor, sub supravegherea ANSA.

5. Fundamentarea economico-financiară

Implementarea proiectului nu implică cheltuieli din bugetul de stat.

6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Proiectul actului normativ este elaborat în temeiul art.9 alin. (7) din Legea nr.68/2013 despre semințe, conform prevederilor căruia normele și cerințele privind producerea, prelucrarea și plasarea pe piață a semințelor sînt elaborate de autoritatea administrativă centrală responsabilă de domeniul agriculturii și aprobate de Guvern, cu respectarea prevederilor prezentei legi. În termen de 6 luni de la data publicării actului normativ, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, de comun cu Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor, își vor revizui actele normative departamentale și vor elabora actele necesare de punere în aplicare a acestuia.

7. Avizarea și consultarea publică a proiectului

Avizarea, expertizarea și publicarea pentru consultări a proiectului se va efectua după înregistrarea lui de către Cancelaria de Stat, urmare examinării în cadrul ședinței secretarilor generali.

8. Constatările expertizei anticorupție

9. Constatările expertizei de compatibilitate

10. Constatările expertizei juridice

11. Constatările altor expertize

Nu sunt necesare.

Secretar de stat

Iurie SCRIPNIC